

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Warszawie

LWA.410.016.02.2022

Pani
Anna Kurys
Dyrektor
Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołominie
Al. Armii Krajowej 34
05-200 Wołomin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/055 - Wsparcie dla rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie ¹ , Al. Armii Krajowej 34, 05-200 Wołomin.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Kurys, Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołominie ² , od 28 lipca 2022 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Danuta Graszka, Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołominie od 1 lipca 2015 r. do 27 lipca 2022 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja wykonywania zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19. 2. Pomoc realizowana na rzecz osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 oraz jej efekty.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2022 (do dnia zakończenia kontroli ³), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontroler	Renata Szczęch, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LWA/108/2022 z dnia 28 czerwca 2022 r. (akta kontroli tom I str. 1-3)

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Ośrodka w zakresie wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19⁶.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Prawidłowo zorganizowano wykonywanie zadań związanych z udzielaniem pomocy dla osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 oraz zapewniono dostępność niezbędnych form wsparcia. W dokumentach strategicznych OPS ujęto zagadnienia dotyczące osób i rodzin przeżywających trudności, rozpoznano potrzeby i problemy rodzin oraz realizowano programy osłonowe. Poprzez zapewnienie ciągłości pracy Ośrodka trudności występujące w czasie pandemii COVID-19 nie wpłynęły w sposób znaczący na jego pracę. Prawidłowo udzielano poradnictwa i specjalistycznej pomocy psychologicznej w ramach pomocy interwencyjnej świadczonej wobec osób będących w kryzysie. Osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, jak również sprawcom przemocy, zapewniono możliwość korzystania z tego poradnictwa. Ponadto wykonywano zadania dotyczące m.in. dożywiania dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji

¹ Dalej także: OPS lub Ośrodek.

² Dalej: Dyrektor lub Dyrektor OPS.

³ Data zakończenia czynności kontrolnych: 14 października 2022 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Na potrzeby kontroli, za okres pandemii COVID-19 uznaje się okres od 20 marca 2020 r. do 16 maja 2022 r., tj. czas obowiązywania w Polsce stanu epidemii.

życiowej oraz umieszczania osób potrzebujących w domu samotnej matki. W toku kontroli nie stwierdzono sytuacji braku udzielenia pomocy osobom potrzebującym. W związku z problemami rodzin realizowano programy osłonowe wynikające z rozeznaczonych potrzeb m.in. „Wspieraj Seniora”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Posiłek w szkole i w domu”, a także Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Wołomin.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR 1. Organizacja wykonywania zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą OPS realizował zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej określone w ustawach: o pomocy społecznej⁸, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁹, o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹⁰, o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci¹¹, o świadczeniach rodzinnych¹², o pomocy osobom uprawnionym do alimentów¹³ oraz o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁴.

(akta kontroli tom I str. 73-192)

W latach 2019-2022 (I poł.) OPS zapewnił dostępność specjalistycznego poradnictwa psychologicznego (odpowiednio 240, 523, 224 i 113 porad). Wzrost liczby porad udzielonych w 2020 r. miał związek z realizacją dwóch zewnętrznie finansowanych projektów: „Rodzina Ostoja” oraz „Wigor++”.

W okresie objętym kontrolą poradnictwo prawne w OPS udzielane było jedynie w 2019 r. (47 porad w ramach projektu „Rodzina Ostoja”) oraz w 2021 r. (8 porad w związku z prowadzoną akcją społeczną „Tydzień dla osób dotkniętych przemocą”). Radca prawny zatrudniony w OPS na podstawie umowy cywilnoprawnej świadczył usługi w zakresie doradztwa prawnego oraz reprezentacji procesowej w sprawach wynikających z działalności statutowej Ośrodka i zadań zleconych. Nie świadczył usług, o których mowa w art. 46 ust. 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej.

(akta kontroli tom IV str. 134-195)

Jak wynika z wyjaśnień Dyrektora, mieszkańcy gminy Wołomin mogli uzyskać bezpłatną pomoc prawną w Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej (OIK) z siedzibą w Zielonce oraz w punktach specjalistycznego poradnictwa, dofinansowanych ze środków powiatu wołomińskiego. Dodatkowo, na podstawie ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej¹⁵ powiat wołomiński, w porozumieniu z gminami lub samodzielnie, realizował zadania polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej (art. 8 ww. ustawy). Gmina Wołomin ani OPS

⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.); dalej: ustawa o pomocy społecznej.

⁹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447, ze zm.); dalej: ustawa o wspieraniu rodziny.

¹⁰ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573, ze zm.).

¹¹ Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2022 r. poz. 1577).

¹² Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 615, ze zm.).

¹³ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2022 r. poz. 1205).

¹⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249).

¹⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 945.

nie współorganizowali tego typu usług w ramach porozumienia z powiatem, natomiast Ośrodek informował o powyższej ofercie mieszkańców gminy.

(akta kontroli tom I str. 195)

W latach 2019-2022 (I poł.) liczba porad socjalnych udzielonych przez OPS wyniosła odpowiednio: 1466, 1281, 1219 i 834. Spadek liczby udzielonych porad w latach 2020-2021 w ocenie Dyrektora można wiązać z pandemią, gdyż klienci dostosowywali się do ogólnokrajowych wytycznych o ograniczeniach w przemieszczaniu się, unikaniu kontaktów z uwagi na zagrożenie zakażeniem koronawirusem SARS-CoV-2. Dodatkowo znaczna część instytucji publicznych zawieszała okresowo działalność, stąd pomoc pracownika socjalnego w sprawach urzędowych była mniej potrzebna. Spadek liczby porad socjalnych ma również związek z rocznym spadkiem liczby klientów pomocy społecznej.

(akta kontroli tom I str. 201)

W latach 2019–2022 (I poł.) OPS zapewnił dostępność pomocy w postaci pracy socjalnej. Liczba udzielonych świadczeń wyniosła odpowiednio: 324, 2014, 2767 i 624. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora, wzrost liczby udzielonych świadczeń w latach 2020-2021 miał związek z przystąpieniem OPS w 2019 r. do projektu „OPS Skuteczny”, finansowanego ze środków UE, którego celem była implementacja zmian organizacyjnych, m.in. rozdział pracy socjalnej od zadań administracyjnych, intensyfikacja pracy socjalnej oraz indywidualizacja pracy z klientem¹⁶. Kwota środków przeznaczonych na realizację tego projektu wyniosła 26,0 tys. zł, z czego 12,5 tys. zł. przeznaczono na zakup materiałów i wyposażenia. Projekt przyczynił się do usprawnienia pracy Ośrodka poprzez m.in. wdrożenie nowej struktury organizacyjnej, rozdzielenie zadań administracyjnych od pracy socjalnej i usług oraz poprawę jakości obsługi klientów poprzez lepsze wykorzystanie potencjału pracowników.

(akta kontroli tom I str. 196, tom III str. 287-288, 301, 352)

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora, w okresie pandemii kontynuowano wsparcie psychologiczne, lecz w czasie dodatkowych obostrzeń (w zakresie przemieszczania się, organizacji wydarzeń itp.) indywidualne wsparcie psychologiczne prowadzono w formie teleporad. Poradnictwo socjalne było prowadzone w zależności od potrzeb i problemów rodzin, w miejscu zamieszkania lub w formie teleporad. OPS nie prowadził poradnictwa prawnego i rodzinnego w ramach własnej działalności, jednak jeśli klient zgłosił pracownikowi socjalnemu taką potrzebę, pracownik udzielał informacji o podmiotach, które świadczyły tego typu usługi¹⁷.

Ośrodek w ramach świadczenia pracy socjalnej, o której mowa w art. 17 ust. 1 pkt 10 oraz art. 45 ustawy o pomocy społecznej zapewniał pomoc prawną i psychologiczną osobom i rodzinom, które miały trudności lub wykazywały potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Pracownicy socjalni wykonując swoje obowiązki zawodowe (w szczególności pracę socjalną, przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych, udzielanie informacji, wskazówek, porad i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych, pomoc w uzyskaniu dla osób lub rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej specjalistycznego poradnictwa, terapii lub innych form pomocy), a także mając rozeznanie w środowisku i widząc potrzeby klientów ustalone na podstawie przeprowadzanych rodzinnych wywiadów środowiskowych, udzielali poradnictwa psychologicznego i prawnego w ramach swoich kompetencji, a w sprawach szczególnie skomplikowanych kierowali osoby i rodziny do psychologa i prawnika.

(akta kontroli tom I str. 195-201, tom II str. 156, tom IV str. 434)

¹⁶ Projekt realizowano od 1 września 2019 r. do 28 lutego 2021 r.

¹⁷ Nie prowadzono rejestru czynności podejmowanych przez pracowników socjalnych z uwagi na różnorodność podejmowanych działań.

W latach 2019-2022 (I poł.) liczba interwencji kryzysowych wyniosła odpowiednio: 39, 42, 107 i 39. Jak wynika z wyjaśnień Dyrektora, znaczący wzrost interwencji odnotowano w 2021 r., głównie w związku z podejrzeniem przemocy w rodzinie. Innymi sytuacjami kryzysowymi był np. kryzys w związku z odebraniem dzieci przez uprawnione instytucje, długi, kryzys w związku z porzuceniem dziecka przez matkę, kryzys psychiczny w związku z przejściem opieki prawnej nad małoletnim rodzeństwem.

(akta kontroli tom III str. 85-86)

OPS nie posiadał telefonu interwencyjnego ani telefonu zaufania. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora, w zasobach Ośrodka były dwa numery telefonów stacjonarnych (z przekierowaniem do poszczególnych pracowników poprzez numery wewnętrzne) oraz trzy numery telefonów sieci komórkowej, dostępne w godzinach i dniach pracy OPS¹⁸. Telefony od klientów pomocy społecznej obsługiwane były przez kadrę pracowników socjalnych. W ramach działalności Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie jeden numer telefonu komórkowego był obsługiwany przez pracowników zajmujących się tą problematyką, w godzinach pracy Ośrodka. Pandemia COVID-19 nie wpłynęła na organizację dostępności telefonicznej OPS.

Ośrodek nie posiadał i nie prowadził miejsc całodobowego schronienia. Na podstawie umowy pomiędzy gminą Wołomin a zgromadzeniem zakonnym „Małe Dzieło Boskiej Opatrzności – Orioniści Prowincja Polska” zapewniono 10 miejsc całodobowego schronienia dla osób w kryzysie bezdomności, niewymagających usług opiekuńczych, skierowanych przez OPS do schroniska „Don Orione” w Czarnej. Dodatkowo, na podstawie umowy pomiędzy OPS a Stowarzyszeniem „MONAR-Centrum Pomocy Bliźniemu Markot w Oryszewie-Osada¹⁹”, zapewniono jedno miejsce z usługami opiekuńczymi dla osoby w kryzysie bezdomności.

(akta kontroli tom II str. 157-158)

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora, w okresie objętym kontrolą OPS nie posiadał w swoich zasobach mieszkań chronionych, z powodu niezdiagnozowania potrzeby udzielenia pomocy w tej formie.

W rozumieniu art. 51 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, ośrodkiem wsparcia był Dzienny Dom „Senior+”, funkcjonujący w strukturze OPS, dysponujący 15 miejscami dla osób po 60-tym roku życia, z terenu gminy Wołomin, nieaktywnych zawodowo, o zmniejszonej aktywności psychoruchowej, samotnych lub takich, które są pozostawione przez członków rodziny w domach przez cały dzień i osób, których dochody nie pozwalały na zapewnienie stałej opieki z zewnątrz. Usługi oferowane przez dom (8-godzinny pobyt od 8⁰⁰-16⁰⁰ od poniedziałku do piątku), procedurę przyjęcia oraz zasady funkcjonowania placówki regulował Program Wieloletni Senior+ oraz zarządzenia Dyrektora OPS.

(akta kontroli tom II str. 158, tom III str. 260, 342, 428)

W ramach działalności OPS zarządzeniem Dyrektora utworzono w strukturze OPS, od dnia 1 lipca 2016 r., Punkt Informacyjno-Konsultacyjny dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie²⁰. Pomoc udzielana przez punkt obejmowała: diagnozę sytuacji życiowej, zapewnienie osobie i rodzinie wsparcia emocjonalnego, dostarczenie informacji o instytucjach i organizacjach, które mogą udzielić dalszej pomocy, współdziałanie na rzecz rozwiązywania problemów, które są bezpośrednią przyczyną kryzysu,

¹⁸ Tj. w poniedziałki w godz. 8-17, we wtorki, środy i czwartki w godz. 8-16, w piątki w godz. 8-15.

¹⁹ Umowa nr 19/2019 z dnia 01.07.2019 r., umowa nr 21/2019 z dnia 01.07.2019 r., umowa nr 1/2020 z dnia 14.01.2020 r., umowa nr 4/2020 z dnia 14.01.2020 r., umowa nr 8/2021 z dnia 04.01.2021 r., umowa nr 5/2022 z dnia 19.01.2022 r., umowa nr 6/2022 z dnia 19.01.2021 r.

²⁰ Zarządzenie nr 8/2016 Dyrektora OPS w Wołominie z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie powołania Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego w OPS w Wołominie wraz z załącznikiem stanowiącym regulamin działalności PIK dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie przy OPS w Wołominie.

mobilizacja różnych grup wsparcia oraz porady socjalne. W latach 2019-2022 (I poł.) w punkcie udzielono odpowiednio: 95, 114, 68 i 27 porad lub konsultacji.

W 2020 r. wzrosła liczba porad i konsultacji, co w ocenie Dyrektora OPS było spowodowane pandemią i utrudnionym kontaktem osób dotkniętych zjawiskiem przemocy z instytucjami pomocowymi. Mieszkańcy gminy Wołomin częściej reagowali na sygnały ze swoich środowisk mogące wskazywać na konieczność udzielenia pomocy, w tym np. krzywdzenie dzieci.

(akta kontroli tom IV str. 55-92, 437-440)

Jak wynika z wyjaśnień Dyrektora, w okresie pandemii, w związku z wytycznymi organów nadrzędnych, zmianie uległa organizacja niektórych usług, czy też zasady udzielania pomocy. Przykładowo kierowano osoby lub rodziny do punktu wydającego żywność w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa bez osobistego kontaktu z osobą potrzebującą, wdrożono usługi w formie teleporad (psycholog, pracownik socjalny), ustawiono skrzynkę podawczą przed wejściem do budynku OPS. Na podstawie poleceń Wojewody Mazowieckiego czasowo zawieszano działalność Dziennego Domu „Senior+” (od 20 marca 2020 r. do 24 maja 2021 r.²¹) lecz kadra placówki zapewniła podopiecznym dowóz posiłków do miejsca zamieszkania, udzielała wsparcia drogą telefoniczną, zapewniła materiały do doskonalenia umiejętności manualnych, pamięci oraz ćwiczeń usprawniających funkcje poznawcze. W latach 2019-2022 (I poł.) najczęściej stosowaną formą pomocy były teleporady, rozmowy telefoniczne zamiast przeprowadzania wywiadów środowiskowych w miejscu zamieszkania wnioskodawcy. W okresie pandemii Ośrodek realizował świadczenia na takim samym poziomie, w zakresie liczby i jakości, jak w okresie przed pandemią.

Z analizy zasobów pomocy społecznej za lata 2019-2021 oraz wykazów potrzeb przedkładanych corocznie radzie gminy wynika, że wobec nasilającej się tendencji starzenia się społeczeństwa gminy, Dyrektor zgłaszał potrzebę zwiększenia liczby usług i pomocy materialnej dla osób starszych z niepełnosprawnościami w ich miejscu zamieszkania, wspierania rozwoju ośrodków wsparcia dziennego oraz rozwijania poradnictwa specjalistycznego²². Przedstawione potrzeby stanowiły podstawę do wdrożenia w omawianym zakresie lokalnych programów socjalnych.

(akta kontroli tom II str. 160)

1.2. W okresie objętym kontrolą w gminie Wołomin obowiązywała Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2025, przyjęta uchwałą Nr XXXII-3/2017 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 26 stycznia 2017 r. Jako cel Strategii określono działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy. W Strategii przyjęto, że kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Dla OPS oraz innych instytucji i organizacji działających w gminie Wołomin w obszarze polityki społecznej wyznaczono cztery cele strategiczne: przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością i uzależnieniami; wspieranie rodzin, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży; wspieranie działań służących poprawie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania; rozwój społeczeństwa obywatelskiego i profesjonalizacja służb

²¹ Polecenie Wojewody Mazowieckiego z dnia: 11 marca 2020 r., 24 marca 2020 r., 30 marca 2020 r., 10 kwietnia 2020 r., 24 kwietnia 2020 r., 8 maja 2020 r., 23 października 2020 r.;

²² Np. stanowisko Dyrektora przedstawione na sesji Rady Miejskiej kadencji 2018-2023 na posiedzeniu 24 maja 2022 r.

społecznych. W ramach poszczególnych celów strategicznych wyodrębniono cele operacyjne, kierunki działań, partnerów oraz budżet. Strategia nie zawierała docelowego poziomu wskaźników realizacji działań nie uwzględniono w niej również uwarunkowań związanych z pandemią COVID-19. OPS został wyznaczony jako podmiot odpowiedzialny za realizację Strategii.

(akta kontroli tom I str. 174)

OPS w ramach działań określonych w Strategii koordynował jej realizację i współpracował m.in. z Urzędem Miejskim w Wołominie, Miejskim Domem Kultury w Wołominie, Ośrodkiem Profilaktyki i Terapii Uzależnień SP ZOZ w Wołominie, Zespołem Szkół i Przedszkoli w Wołominie, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Działania OPS polegały m.in. na współrealizacji przyjętych programów w obszarze rozwiązywania problemów społecznych²³, wspieraniu organizacji pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym poprzez popularyzowanie dostępnych form pomocy, wsparciu finansowym wydarzeń organizowanych lub współorganizowanych przez gminę Wołomin (np. wigilia miejska, kolonie). Dyrektor wyjaśniła, że działania stanowiące realizację Strategii były wykonywane na bieżąco przez OPS oraz jednostki gminy Wołomin.

Zgodnie z postanowieniami Strategii, monitoring i ewaluacja tego dokumentu miały być prowadzone przez zespół oceniający powołany zarządzeniem Burmistrza Wołomina w oparciu o monitoring wskaźnikowy i społeczny. Poziom osiągnięcia każdego celu operacyjnego, poszczególnych zadań i projektów miał być mierzony raz na trzy lata, poczynając od 2019 r. W trakcie trwania kontroli NIK, 10 października 2022 r., zarządzeniem nr 289/2022 Burmistrz Wołomina powołał Zespół oceniający do spraw monitorowania Strategii. Koordynatorem Zespołu został Dyrektor OPS.

(akta kontroli tom I str. 108, tom IV str. 33-35, 39)

1.3. W okresie objętym kontrolą na terenie gminy Wołomin obowiązywał Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Wołomin na lata 2017-2019 i na lata 2020-2025²⁴. Szczegółowy opis Programów zawarto w pkt 2.11 niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli tom III str. 461-563, tom IV str. 26-31)

Według Dyrektora, na podstawie analizy rocznych sprawozdań z realizacji Programów, w zakresie oceny stopnia zjawiska przemocy w rodzinie odnotowano wzrost liczby wszczętych procedur „Niebieskie Karty”²⁵ w porównaniu do okresu poprzedniego. Wzrosła również liczba postępowań wszczętych z powodu znęcania się oraz aktów oskarżenia przesyłanych do sądu, ponieważ wśród społeczeństwa oraz instytucji pomocowych wzrasta świadomość, że przemoc jest przestępstwem ściganym z urzędu. Osoby doświadczające przemocy miały dostęp do grup wsparcia i innych specjalistów (drogą elektroniczną i telefoniczną). Materiały informacyjne

²³ Gminny Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii (współpraca z Ośrodkiem Profilaktyki i Terapii Uzależnień SP ZOZ w Wołominie, w tym pomoc w działaniu świetlic środowiskowych, organizacji kolonii, wsparcie w obszarze poradnictwa), Program współpracy Gminy Wołomin z organizacjami pozarządowymi (z Wydziałem Polityki Społecznej Urzędu Miejskiego w Wołominie w koordynowaniu działań pomocowych i wspierających dla osób znajdujących się w potrzebie), Wołomiński Program Wspierania Rodziny (z ww. wydziałem w opracowaniu środków pomocowych dla rodzin wielodzietnych i wymagających wsparcia), Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Wołomin (m.in. z ww. wydziałem oraz Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie), Program działań z zakresu ochrony zdrowia mieszkańców gminy Wołomin (współpraca z ww. wydziałem, organizacjami pozarządowymi przy organizacji badań i szczepień profilaktycznych), Gminny Program Rewitalizacji (współpraca z Wydziałem Planowania Rozwoju i Rewitalizacji dotycząca m.in. osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej zamieszkałych w budynkach poddanych rewitalizacji), Strategia Polityki Senioralnej (współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Urzędu Miejskiego w Wołominie oraz z Wydziałem Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, m.in. w zakresie działania rad seniorów, Wołomińskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku).

²⁴ Przyjęte uchwałami nr XXXVIII-62/2017 Rady Powiatu Wołomin z dnia 18 maja 2017 r. oraz nr XVIII-24/2020 Rady Powiatu Wołomin z dnia 24 lutego 2020 r., dalej także: Programy.

²⁵ Dalej także: NK, procedura NK.

dotyczące zjawiska przemocy rozpowszechniali pracownicy socjalni i funkcjonariusze Policji, zamieszczano je na stronach internetowych. Pomimo ograniczeń spowodowanych pandemią, przedstawiciele wszystkich instytucji współpracowali ze sobą, wymieniali informacje na temat rodzin dotkniętych przemocą, starali się reagować na wszelkie sygnały mogące świadczyć o występowaniu zjawiska przemocy w danej rodzinie.

(akta kontroli tom IV str. 26-31)

1.4. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora, w okresie pandemii COVID-19 OPS na bieżąco dokonywał rozpoznania problemów społecznych i analizy potrzeb w związku z problemami rodzin. Zwiększono dostępność kontaktu ze specjalistami OPS, uruchomiono dodatkowe numery telefonów oraz cyklicznie kontaktowano się z klientami w celu rozeznania potrzeb i udzielenia stosownego wsparcia. Pandemia COVID-19 spowodowała konieczność wdrożenia nowej formy wsparcia polegającej na dostarczaniu produktów spożywczych dla osób w kwarantannie i izolacji, zgłaszanych za pomocą aplikacji „Kwarantanna domowa”. Aplikacja umożliwiała również zgłoszenie potrzeby kontaktu z pracownikiem socjalnym lub psychologiem. Dodatkowo pracownicy OPS informowali telefonicznie wszystkie rodziny zagrożone problemem przemocy w rodzinie o możliwości wykorzystania w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ogólnodostępnej aplikacji „Twój Parasol”²⁶. Tą drogą rodziny mogły uzyskać informacje i wsparcie, jak również dostęp do bazy organizacji oferujących pomoc.

Ze sprawozdań z działalności OPS w Wołominie za lata objęte kontrolą wynikało, że najważniejszymi kwestiami społecznymi występującymi na terenie gminy Wołomin były: bezrobocie, ubóstwo, problemy osób z niepełnosprawnością, długotrwałe i ciężkie choroby, bezdomność oraz problemy osób starszych. Łącznie ze świadczeń pieniężnych w latach 2019-2021 skorzystało odpowiednio: 2848, 2510 i 2489 osób. Potrzeby i problemy rodzin w okresie pandemii ujęto w ocenie zasobów pomocy społecznej za lata 2019-2021²⁷.

Pracownicy socjalni dokonywali diagnozy sytuacji osób lub rodzin planując pomoc finansową, rzeczową i pracę socjalną, w oparciu o wywiad środowiskowy. Praca socjalna świadczona była na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej oraz ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków tej społeczności. W każdym roku Dyrektor przedstawiał Radzie Miejskiej w Wołominie wykaz potrzeb w zakresie pomocy społecznej. Przedstawione potrzeby stanowiły podstawę do opracowania i wdrożenia lokalnych programów pomocy społecznej: „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” (z programu skorzystało 18 osób w 2019 r., 17 w 2020 r. i 14 w 2021 r.); „Wspieraj Seniora” (w ramach realizacji programu dostarczano osobom starszym niezbędne artykuły podstawowej potrzeby, z programu skorzystało 140 osób w 2020 r. i 52 osoby w 2021 r.); „Posiłek w szkole” (407 dzieci skorzystało z programu w 2020 r. i 316 w 2021 r.).

(akta kontroli tom II str.168, tom III str. 198-460, tom IV str. 432)

1.5. Gmina Wołomin, realizując zadania z zakresu pomocy i wsparcia dla osób i rodzin przeżywających trudności, dysponowała placówkami, których celem było niesienie pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej

²⁶ Aplikacja umożliwiająca m.in. przesyłanie informacji o zdarzeniach przemocowych i kontakt z wcześniej skonfigurowanym adresem e-mail lub możliwość szybkiego wybrania telefonu alarmowego.

²⁷ W latach 2019-2021 w ocenie wykazano m.in. następującą liczbę rodzin z problemami: bezrobocia 324, 279 i 288; ubóstwa 762, 673 i 628; niepełnosprawności 472, 441 i 425; długotrwałej i ciężkiej choroby 813, 765 i 765.

i materialnej, przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i sprawującym pieczę zastępczą nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej. Na terenie gminy Wołomin funkcjonowały dwie świetlice środowiskowe (na 60 miejsc), jeden Dzienny Dom „Senior+” (na 15 miejsc) i jeden środowiskowy dom samopomocy (na 35 miejsc)²⁸. Poza ww. placówkami, OPS korzystał także z placówek, dla których organem prowadzącym był powiat wołomiński, w tym: dwóch domów pomocy społecznej (na 174 miejsc; z terenu gminy Wołomin przebywały w nim 44 osoby²⁹). Według potrzeb korzystano również z oferty Hospicjum Opatrzności Bożej Księży Orionistów w Wołominie, udzielającego w ramach NFZ bezpłatnych porad i wsparcia klientom OPS. Sytuacja spowodowana pandemią nie wpłynęła na zwiększenie zasobów pomocy społecznej.

(akta kontroli tom III str. 190-191, tom IV str. 22-24)

1.6. Podstawowym celem OPS było świadczenie pomocy w zakresie zaspokajania niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwianie im funkcjonowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także, w miarę możliwości, doprowadzanie do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Celem Ośrodka było również zapobieganie powstawaniu sytuacji zmuszających mieszkańców do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizował Zespół Interdyscyplinarny³⁰ we współpracy z przedstawicielami z Komendy Powiatowej Policji oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). Zadania związane ze wsparciem osób i rodzin przeżywających trudności realizowali asystenci rodziny oraz pracownicy socjalni. Ponadto za realizację zadań w zakresie pomocy w formie posiłku dla dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej odpowiedzialni byli pracownicy Sekcji Pomocy Środowiskowej oraz pracownicy Działu Świadczeń Pomocy Społecznej OPS.

(akta kontroli tom I str.18-20, 24-72, tom III str. 192-460)

Jak wynika z wyjaśnień Dyrektora, w okresie pandemii COVID-19 nie wystąpiły zmiany w zakresie realizowanych przez OPS celów i zadań. Ośrodek realizował swoje zadania, przystąpił także do rządowego programu „Wspieraj Seniora”. OPS realizując zadania związane z udzielaniem pomocy osobom będącym w sytuacji kryzysowej, w tym w związku z przemocą w rodzinie, oraz w pracy z rodzinami przeżywającymi problemy opiekuńczo-wychowawcze, napotykał głównie trudności w kontaktowaniu się z ww. rodzinami z powodu ich przebywania w izolacji lub na kwarantannie. Pracownicy socjalni, stosując się do zaleceń sanitarnych, przeprowadzali rozmowy telefoniczne w celu ustalenia sytuacji osób wymagających pomocy. Taka forma kontaktu mogła stanowić utrudnienie w przeprowadzeniu pełnej diagnozy sytuacji osób i rodzin.

(akta kontroli tom II str. 156-160, 473, tom III str. 83-84)

1.7. W okresie pandemii COVID-19 w Ośrodku wprowadzono rozwiązania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa epidemiologicznego pracownikom oraz osób korzystających z obiektów OPS, w tym: zapewniono dostęp do środków dezynfekujących dłonie w pomieszczeniach pracy, a w przypadku kontaktu z petentami zastosowano dodatkowe środki bezpieczeństwa (np. przezroczyste osłony), użytkownikom obiektów zapewniono dostęp do środków ochrony osobistej (m.in. rękawice, maseczki, przyłbice, środki dezynfekujące dłonie lub powierzchnie). Wprowadzono również nowy model pracy socjalnej i organizacji funkcjonowania OPS, m.in. pracę rotacyjną w celu ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania się wirusa wśród

²⁸ Stan na 11 października 2022 r.

²⁹ Stan na 11 października 2022 r.

³⁰ Dalej także: ZI lub Zespół.

pracowników, a od dnia 14 maja 2020 r. możliwość wykonywania tzw. pracy zdalnej³¹; przeprowadzanie telefonicznych wywiadów środowiskowych (w uzasadnionych przypadkach nadal organizowano wyjścia w teren pracowników socjalnych i asystentów rodzinnych w celu udzielenia pomocy osobom lub rodzinom); dyżury pracowników (wyznaczony pracownik przy wejściu do Ośrodka przyjmował korespondencję, wzywał pracowników do obsługi interesantów i przekazywał niezbędne informacje w ramach udzielanej pomocy społecznej, w godzinach pracy OPS). Ponadto w godzinach pracy Ośrodka pełnione były przez pracowników socjalnych dyżury telefoniczne, w celu udzielania niezbędnych informacji. Nie odnotowano żadnego przypadku potrzeby udzielenia pomocy interwencyjnej. Osoby lub rodziny mające trudności zgłaszały się do Ośrodka osobiście, bądź kontaktowały się telefonicznie. Utrzymywano kontakt telefoniczny i e-mailowy m.in. z kuratorami, przedstawicielami oświaty, pracownikami PCPR i Policji. Ponadto na podstawie poleceń Wojewody czasowo zawieszano działalność Dziennego Domu „Senior+”.

(akta kontroli tom II str. 2-25, 58, 60, 81, 83-86, 95-19)

W okresie pandemii nie odnotowano znacznego zapotrzebowania na wsparcie osób lub rodzin przeżywających trudności. W 2019 r. przydzielono asystenta rodziny 37 rodzinom, w 2020 r. - 41, w 2021 r. - 42, a w I połowie 2022 r. - 35³². Organizowano również pomoc żywnościową dla osób potrzebujących objętych kwarantanną, na wnioski zainteresowanych osób, ich opiekunów, pracowników oświaty oraz w wyniku działań podejmowanych przez pracowników socjalnych we współpracy z Policją i wolontariuszami. W okresie pandemii COVID-19 pomoc udzielana była również w formie zasiłków pieniężnych na zakup żywności. W latach 2019-2022 (I poł.) ogólna liczba wniosków w zakresie objęcia pomocą dotyczącą dożywiania dzieci i młodzieży wynosiła 839 (odpowiednio: 206, 224, 215, 194). Ze wsparcia psychologicznego i socjalnego skorzystało: w 2019 r. - 47 osób, w 2020 r. - 43; w 2021 - 47 oraz w 2022 r. (I poł.) - 24.

(akta kontroli tom I str. 201-202)

1.8. W okresie objętym kontrolą stan zatrudnienia specjalistów³³ wykonujących zadania z zakresu wsparcia osób i rodzin przeżywających trudności wynosił 25 w 2019 r. i 24 w kolejnych latach. W latach 2019-2022 jeden pracownik socjalny przypadał średnio na 2 tys. mieszkańców gminy Wołomin, co było zgodne z wymaganiami określonymi w art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej.

W wyniku badania dokumentacji pracowniczej pięciu pracowników³⁴ stwierdzono, że każdy z nich posiadał kwalifikacje wymagane dla zajmowanego przez niego stanowiska, w tym określone w ustawie o pomocy społecznej, ustawie o wspieraniu rodziny, rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne³⁵. Objęci badaniem pracownicy spełniali również wymagania określone w zarządzeniach Dyrektora OPS³⁶.

³¹ Zarządzenie nr 8/2020 Dyrektora OPS w Wołominie z 14 maja 2020 r., obowiązywało do 1 czerwca 2020 r.

³² Stan na 18 lipca 2022 r.

³³ W ramach umowy o pracę na następujących stanowiskach służbowych: kierownik sekcji ds. pomocy środowiskowej, inspektor, specjalista pracy socjalnej, starszy specjalista pracy socjalnej, pracownik socjalny, starszy pracownik socjalny, asystent rodziny.

³⁴ Dyrektor OPS, specjalista pracy socjalnej, starszy asystent rodziny, psycholog, radca prawny oraz Dyrektor Dziennego Domu „Senior+”.

³⁵ Dz. U. z 2011 r. Nr 50, poz. 259.

³⁶ Zarządzenie nr 6/2009 Dyrektora OPS w Wołominie w sprawie wprowadzenia Regulaminu zatrudniania i wynagradzania pracowników OPS w Wołominie, zmienione zarządzeniami: nr 1/2012 z dnia 25 maja 2012 r., nr 9A/2015 z dnia 1 grudnia 2015 r., nr 6/2017 z dnia z dnia 13 lutego 2017 r., nr 4a/2018 z dnia 19 lipca

Ponadto Ośrodek realizował projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2. Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej, Poddziałanie 2.1. Zwiększenie dostępności usług społecznych, w ramach którego zatrudniał w latach 2019-2020 dodatkowych specjalistów: dwóch fizjoterapeutów, 6 opiekunek osób starszych, asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, terapeutę zajęciowego i pielęgniarkę. Specjaliści zatrudnieni w ramach projektu wykonywali również pracę w zakresie wsparcia rodzin i osób w czasie pandemii COVID-19. Okres pandemii nie wpłynął na zmiany stanu i struktury zatrudnienia specjalistów w Ośrodku.

(akta kontroli tom III str. 111-152)

1.9. Przy realizacji zadań statutowych OPS współpracował³⁷ z organami administracji rządowej oraz samorządowej na szczeblu gminy, powiatu i województwa, urzędami, instytucjami oraz organizacjami społecznymi, ze szkołami, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, sądem rejonowym, PCPR, kościołem katolickim i innymi kościołami, pracodawcami i innymi instytucjami, które świadczyły pomoc rodzinom w rozwiązywaniu problemów, a zwłaszcza w zakresie podejmowania interwencji wobec osób uzależnionych i współuzależnionych.

W okresie objętym kontrolą osobom i rodzinom przeżywającym trudności Ośrodek zapewnił pomoc w ramach współpracy m.in. z Miejskim Domem Kultury w Wołominie w zakresie organizowania czasu wolnego dla dzieci, organizacjami emerycko-kombatanckimi z terenu miasta i gminy Wołomin³⁸, w ramach której współorganizowano m.in. uroczystości patriotyczne i spotkania historyczne. Ośrodek współpracował także z Ośrodkiem Sportu i Rekreacji „Huragan” (współpraca z wolontariuszami, informowanie dzieci lub rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym o możliwości skorzystania z nieodpłatnej pomocy), Stowarzyszeniem „Pomoc Bliźniego” w zakresie współpracy z parafialnymi zespołami Caritas (organizowanie pomocy rzeczowej i żywnościowej dla potrzebujących). W latach 2019-2022 (I poł.) OPS zawarł 22 umowy z placówkami oświatowymi oraz jedną stołówką na pomocy w dożywianiu dzieci i młodzieży, z PCPR w zakresie realizacji zadań dotyczących pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej³⁹, Powiatowym Urzędem Pracy w Wołominie w zakresie udzielania pomocy osobom bezrobotnym i poszukującym zatrudnienia. Dyrektor wyjaśnił, że w ramach tej współpracy nie wystąpiły żadne trudności.

(akta kontroli tom III str. 226-243, tom IV str. 443)

1.10. W okresie pandemii COVID-19 w ramach pomocy osobom i rodzinom objętym izolacją lub kwarantanną, w gminie realizowano program osłonowy „Wspieraj Seniora”. W ramach programu udzielano seniorom pomocy w robieniu zakupów, odbieraniu recept, wykupywaniu leków, wyprowadzaniu zwierząt, a także wynoszeniu

---

2018 r., nr 13a/2018 z dnia 28 grudnia 2018 r., nr 2/2019 z dnia 4 lutego 2019 r., nr 7a/2019 z dnia 13 września 2019 r. oraz nr 9/2021 z dnia 1 kwietnia 2021 r.

³⁷ OPS w okresie objętym kontrolą realizując zadania statutowe zawierał następujące porozumienia: 52 porozumienia o współpracy w zakresie zapewnienia uprawnionym dzieciom/uczniom posiłków wydawanych w placówkach oświatowych, finansowanych ze środków pomocy społecznej przez OPS (od 2019 r.); 6 porozumień o współpracy w zakresie realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym z trzema Parafialnymi Zespołami Caritas (w latach 2020-2022); 10 porozumień o współpracy z organizacjami emerycko-kombatanckimi z terenu miasta i gminy Wołomin (w 2019 r.); 4 porozumienia o współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Wołominie w sprawie organizacji prac społecznie użytecznych (w latach 2019-2022).

³⁸ Związek Inwalidów Wojennych RP, Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych, Związek Sybiraków koło Wołomin, Klub Seniora „Słoneczna”, Klub Seniora „TRAMP” Polski Związek Emerytów i Rencistów Koło nr 1 i koło nr 2, Liga Kobiet Wołomin, Oddziałowa Sekcja Emerytów i Rencistów ZNP, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Policjnych w Wołominie.

³⁹ M.in. przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń, praca socjalna, prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej, dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych.

śmieci, dowożeniu obiadów, czy regulowaniu opłat. W 2020 r. seniorzy gminy Wołomin zgłaszali chęć otrzymania pomocy w formie zakupu i dostarczenia artykułów podstawowej potrzeby – 124 osoby, dostarczenia posiłku – 16 osób. Na realizację programu zaplanowano i wydatkowano: w 2020 r. 158,2 tys. zł (w tym środki własne gminy 31,6 tys. zł oraz 126,6 tys. zł środki w formie dotacji celowej z budżetu państwa otrzymane za pośrednictwem wojewody mazowieckiego), w 2021 r. 120,4 tys. zł (środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 otrzymane za pośrednictwem wojewody mazowieckiego).

(akta kontroli tom III str. 84)

Ponadto, w latach 2019-2022 (I poł.) Ośrodek realizował m.in.:

- program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” adresowany do osób posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wymagających pomocy asystenta w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Asystent pomagał osobie niepełnosprawnej m.in. przy załatwianiu spraw urzędowych, w dotarciu na rehabilitację i zajęcia terapeutyczne, wykonywaniu codziennych czynności. Z programu skorzystało 18 osób w 2019 r., 17 osób w 2020 r., 14 osób w 2021 r. i 21 osób w I poł. 2022 r.;
- program „Posiłek w szkole i w domu” - pomoc w zakresie dożywiania lub w formie zasiłków na zakup żywności⁴⁰. Pomoc finansową przyznawano ze środków w ramach programu osłonowego w zakresie dożywiania. W latach 2019-2022 (I poł.) z programu skorzystało odpowiednio: 1258, 1190, 1120 oraz 684 osób;
- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Celem programu było udzielenie wsparcia osobom doświadczającym najgłębszych form ubóstwa poprzez udostępnienie pomocy żywnościowej w formie paczek lub posiłków. W latach 2019-2022 (I poł.) z programu skorzystało odpowiednio: 467, 478, 458 oraz 419 osób;
- program Opieka Wytchnieniowa 2019-2022. Celem Programu było wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobą niepełnosprawną. Z programu skorzystały 4 osoby w 2020 r. i 10 osób w 2021 r.;
- program „Rodzina Ostoja”, którego celem był wzrost aktywności społeczno-zawodowej i szans na zatrudnienie osób dorosłych oraz osób małoletnich z rodzin wielodzietnych, ubogich rodzin z dziećmi, rodzin z osobami starszymi, rodzin z osobami z niepełnosprawnościami). W 2019 r. i 2020 r. z programu skorzystały po 92 osoby.

(akta kontroli tom I str. 210-359, tom IV str. 24)

1.11. W okresie objętym kontrolą w skład Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie wchodziło od 10 do 11 członków⁴¹. W celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w indywidualnych przypadkach ZI mógł tworzyć grupy robocze. Posiedzenia Zespołu odbywały się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. Uchwałą Rady Miejskiej XXIII-80/2016 z dnia 30 czerwca 2016 r.⁴² wprowadzono regulamin funkcjonowania Zespołu. Zadaniem ZI była realizacja działań określonych w Programach.

W skład Zespołu, którego przewodniczącym był Dyrektor OPS, zostali powołani przedstawiciele OPS i Komendy Powiatowej Policji, psycholog oraz przedstawiciele

⁴⁰ W związku z trwającą pandemią COVID-19 oraz wprowadzeniem zdalnego nauczania w szkołach nastąpiła zmiana formy przyznanej pomocy z rzeczowej na finansową.

⁴¹ Zarządzeniem nr 283/2019 Burmistrza Wołomina z dnia 11 października 2019 r. powołano 11 członków ZI na okres 2 lat, następnie zarządzeniem nr 291/2021 Burmistrza Wołomina z dnia 12 października 2021 r. powołano 10 członków ZI.

⁴² Zmienione zarządzeniem Burmistrza Wołomina nr 283/2019 z dnia 11 października 2019 r. oraz zarządzeniem Burmistrza Wołomina nr 291/2021 z dnia 12 października 2021 r.

oświaty, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejskiego Zakładu Opieki Zdrowotnej, PCPR i Oddziału Terenowego Towarzystwa Rozwijania Aktywności Dzieci „Szansa” w Wołominie. Skład grupy roboczej był dostosowywany do skali problemu oraz wynikał z sytuacji danej rodziny. Grupa robocza podejmowała decyzje większością głosów, w drodze głosowania jawnego. W związku z pandemią COVID-19 otrzymano wytyczne Wojewódzkiego Koordynatora Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dotyczące sposobu organizacji ZI, grup roboczych, realizacji procedury NK oraz pracy z rodzinami, które przejawiały problemy opiekuńczo-wychowawcze. Zalecono m.in. organizowanie posiedzeń grupy roboczej nie rzadziej niż raz na trzy miesiące, za pomocą zdalnych środków komunikacji z wykorzystaniem różnych kanałów komunikacji głosowej (rozmowy telefoniczne, e-mail) lub w sposób tradycyjny zachowując zasady reżimu sanitarnego, kontaktowanie się z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie po ustaleniu indywidualnego planu pomocy, zobowiązanie osoby dotkniętej przemocą w rodzinie i będącej w procedurze NK do przekazywania na bieżąco informacji o swojej sytuacji członkowi grupy roboczej oraz bieżącego monitorowania przez pracownika sytuacji rodzin.

Dyrektor wyjaśniła, że w okresie pandemii COVID-19 stosowano zalecenia Wojewódzkiego Koordynatora Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Mimo preferowanego kontaktu telefonicznego, organizowano też posiedzenia grup roboczych w sposób tradycyjny. Spotkania grup roboczych z osobami doznającymi przemocy lub jej sprawcami przeprowadzano w pomieszczeniach zapewniających wszelkie warunki bezpieczeństwa sanitarnego, w szczególności w zakresie zachowania odpowiedniej odległości osób uczestniczących w spotkaniu.

(akta kontroli tom III str. 244, 411-412)

W okresie objętym kontrolą ZI utworzył:

- w 2019 r. 125 grup roboczych, które spotkały się 193 razy;
- w 2020 r. 113 grup roboczych, które spotkały się 135 razy; spotkania grup roboczych odbywały się w formie stacjonarnej z zachowaniem reżimu sanitarnego i były organizowane nie rzadziej niż raz na dwa miesiące, w zależności od potrzeb;
- w 2021 r. 107 grup roboczych, które spotkały się w formie stacjonarnej 140 razy (z zachowaniem reżimu sanitarnego), nie rzadziej niż raz na dwa miesiące;
- w I połowie 2022 r. 59 grup roboczych, których spotkania odbywały się w zależności od potrzeb.

Częstotliwość spotkań Zespołu oraz grup roboczych nie uległa zmianie w okresie sprzed i w trakcie pandemii.

(akta kontroli tom III str. 84-85)

1.12. W okresie objętym kontrolą w OPS wysokość planowanych środków budżetowych wyniosła: w 2019 r. 77 496,8 tys. zł, wydatkowano 77 336,2 tys. zł (99,8% zaplanowanej kwoty), w 2020 r. 91 521,0 tys. zł, wydatkowano 91 334,6 tys. zł (99,8%), w 2021 r. 88 730,4 tys. zł, wydatkowano 88 667,3 tys. zł (99,9%), w 2022 r. (I poł.) 56 206,6 tys. zł, wydatkowano 41 654,3 tys. zł (74,1%).

Wysokość wydatków budżetowych poniesionych m.in. na:

- wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych⁴³ wyniosła: w 2019 r. 693,0 tys. zł (0,9% wydatków ogółem), w 2020 r. 688,5 tys. zł (0,8%), w 2021 r. 587,6 tys. zł (0,7%),
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, w tym prace zespołu interdyscyplinarnego⁴⁴ wyniosła: w 2019 r. 15,5 tys. zł (0,02% wydatków ogółem), w 2020 r. 6,7 tys. zł (0,01%), w 2021 r. 7,7 tys. zł (0,01%),

⁴³ Rozdział 85214, 85230, 85504.

⁴⁴ Rozdział 85205.

- świadczenie wychowawcze⁴⁵ wyniosła: w 2019 r. 48 729,7 tys. zł (63,0% wydatków ogółem), w 2020 r. 62 634,2 tys. zł (68,6%), w 2021 r. 61 809,4 tys. zł (69,7%),
- świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego⁴⁶ wyniosła: w 2019 r. 15 569,8 tys. zł (20,1% wydatków ogółem), w 2020 r. 15 535,0 tys. zł (17,0%), w 2021 r. 15 790,7 tys. zł (17,8%).

W latach 2019–2022 OPS nie ponosił wydatków na zapewnienie interwencji kryzysowych.

(akta kontroli tom IV str. 435-436)

W ocenie Dyrektora środki przeznaczone na prowadzenie OPS były wystarczające do realizacji wszystkich zadań związanych z zapewnieniem wsparcia potrzebującym. Wydatki OPS zrealizowane w związku z pandemią (zakup środków ochrony osobistej i urządzeń służących ograniczeniu ryzyka zakażenia wirusem SARS-CoV-2) wyniosły 31,9 tys. zł w 2020 r. oraz 0,6 tys. zł w 2021 r.

(akta kontroli tom III str. 87)

1.13. W okresie objętym kontrolą do OPS nie wpłynęły żadne skargi lub wnioski. Zgodnie z informacją Burmistrza Wołomina, w latach 2019-2022 (I poł.) do Urzędu Miejskiego w Wołominie wpłynęła jedna skarga dotycząca działalności OPS. Skarga dotyczyła niewłaściwego wykonywania zadań przez OPS polegającego na nieterminowym dostarczeniu świadczenia zasiłku okresowego skarżącemu. W wyniku rozpoznania skargi ustalono, że skarżący nie poinformował Ośrodka o zmianie adresu odbioru świadczenia, co spowodowało konieczność jego zwrotu do OPS. Świadczenie zostało przesłane niezwłocznie po ustaleniu właściwego adresu odbiorcy. Skargę rozpatrzyła Rada Miejska w Wołominie, którą uchwałą nr XXXV-80/2021 z dnia 8 czerwca 2021 r. uznała skargę za bezzasadną.

(akta kontroli tom IV str. 353-355)

1.14. W latach 2019-2022 (I poł.) OPS został skontrolowany przez Państwową Inspekcję Pracy⁴⁷. W wyniku kontroli stwierdzono, że Ośrodek wywiązywał się z zadań nałożonych przepisami ograniczającymi ryzyko zakażenia się wirusem SARS-CoV-2, pracownicy przestrzegali przepisów, zarządzeń i instrukcji wewnętrznych w zakresie bezpieczeństwa pracy oraz prawidłowo zorganizowano stanowiska pracy do obsługi interesantów.

(akta kontroli tom III str. 90-91)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie organizację wykonywania zadań związanych z udzielaniem pomocy dla osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 przez OPS oraz zapewnienie dostępności niezbędnych form wsparcia.

W dokumentach strategicznych ujęto zagadnienia dotyczące osób i rodzin przeżywających trudności, rozpoznano potrzeby i problemy rodzin oraz realizowano programy osłonowe. W warunkach pandemii COVID-19, we współpracy z innymi instytucjami, Ośrodek zapewnił dostępność form pomocy społecznej osobom potrzebującym wsparcia oraz wdrożył uregulowania wewnętrzne pozwalające na właściwe funkcjonowanie OPS. Specjaliści udzielający pomocy osobom potrzebującym posiadali wymagane kwalifikacje.

⁴⁵ Rozdział 85501.

⁴⁶ Rozdział 85502.

⁴⁷ Kontrola w dniu 2 września 2020 r.

2. Pomoc realizowana na rzecz osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 oraz jej efekty

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2019-2022 (I poł.) liczba osób korzystających z pomocy OPS wyniosła: w 2019 r. - 2409, w 2020 r. - 2254, w 2021 r. - 2219, w 2022 (I poł.) - 1614. Formami pomocy były: poradnictwo socjalne (odpowiednio 1317, 1250, 1195, 823 osób skorzystało z porad), poradnictwo psychologiczne (47, 43, 47, 24), wsparcie asystenta rodziny (97, 113, 132, 104), zapewnienie pobytu w Dziennym Domu „Senior+” (21, 21, 17, 17), skierowanie do domu pomocy społecznej (15, 19, 14, 6), skierowanie do schroniska dla osób bezdomnych (22, 10, 11, 17), skierowanie do Środowiskowego Domu Samopomocy (20, 39, 38, 39), sprawienie pogrzebu (41, 25, 25, 15), praca socjalna (289, 160, 208, 206), skierowanie po żywność w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (467, 478, 458, 419), usługi opiekuńcze (144, 126, 134, 105), wypożyczenie sprzętu rehabilitacyjnego (8, 18, 34, 20), usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej (18, 17, 14, 25), wolontariat (10, 8, 5, brak danych za I poł. 2022), klub pracy (41 osób w 2021 r., dwie w I poł. 2022 r.).

Głównymi przyczynami udzielenia pomocy w latach 2019-2022 (I poł.) były: ubóstwo (odpowiednio: 762, 673, 628 i 434 osób), utrata pracy (324, 279, 288, 177), ciężka choroba (220, 222, 251, 282), niepełnosprawność (471, 441, 425, 337) i bezrobocie (659, 637, 593, 177).

W 2022 r. (I poł.) zwiększyła się liczba osób objętych pomocą przez OPS w związku z działaniami wojennymi na terenie Ukrainy i migracją obywateli tego państwa do Polski.

(akta kontroli tom I str. 204)

Z informacji przekazanych NIK⁴⁸ wynikało, że w przypadku dzieci przeżywających trudności oraz będących w sytuacjach kryzysowych, pomoc i wsparcie udzielane było m.in. przez placówki oświatowe i Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Wołominie. W okresie pandemii COVID-19 główne trudności w realizacji tych zadań dotyczyły głównie sfery logistycznej i organizacyjnej, związanej z koniecznością przestrzegania reżimu sanitarnego. W Poradni konsultacje i porady odbywały się stacjonarnie i w trybie on-line. Dyrektor Poradni wskazał, że nastąpił znaczny wzrost uczniów z depresją i zaburzeniami adaptacyjnymi, trudnościami edukacyjnymi, a także wzrost liczby orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego. Wystąpił również wzrost zjawiska samookaleczeń u dzieci i młodzieży, a także wzrosło zapotrzebowanie na szybki dostęp do psychiatrii. Wielu uczniów wymagało znacznego wsparcia informacyjnego i emocjonalnego (dotyczyło to zwłaszcza rodzin dzieci z różnymi dysfunkcjami i niepełnosprawnościami). W wybranych szkołach⁴⁹ odnotowano pojawienie się nowych problemów związanych przede wszystkim ze zdrowiem psychicznym dzieci (obniżenie nastroju, brak motywacji, apatia, bezsenność oraz problemy w relacji z rodzicami). Ponadto, w ocenie placówek, pojawił się problem wzrostu otyłości i nadwagi wśród uczniów, spowodowany zmniejszeniem aktywności fizycznej. Ogólna liczba uczniów wymagających pomocy i wsparcia zwiększyła się w porównaniu do okresu sprzed pandemii o około 20%. Najczęściej udzielanymi uczniom formami pomocy były: rozmowy wspierające/terapeutyczne, objęcie stałym wsparciem specjalistów lub kierowanie do instytucji świadczących pomoc, szybkie reagowanie w sytuacjach kryzysowych poprzez współpracę z instytucjami świadczącymi potrzebną pomoc.

(akta kontroli tom IV str. 358-428)

⁴⁸ Informacje przekazane w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną oraz pięć wybranych szkół z terenu gminy Wołomin.

⁴⁹ Dwie szkoły podstawowe, jedno liceum ogólnokształcące, jeden zespół szkół.

2.2. W wyniku szczegółowego badania dokumentacji sześciu⁵⁰ spośród 1276 osób, którym udzielono wsparcia w ramach interwencji kryzysowej, ustalono że we wszystkich badanych przypadkach w OPS znana była sytuacja rodzin, którym udzielono pomocy, z uwagi na udzielaną wcześniej pomoc socjalną. Dla każdej z rodzin opracowano i realizowano indywidualny plan pomocowy dla osób dotkniętych przemocą, w ramach m.in. pomocy prawnej i psychologicznej. W zakresie natychmiastowego wsparcia psychologicznego i emocjonalnego (z powodów trudnej sytuacji życiowej, podejrzenia zaniedbywania dziecka, braku mieszkania) pomocy udzielono czterem osobom, w tym rodzicom z trojgiem dzieci. W celu zapewnienia ochrony dzieci przed krzywdzeniem ze strony ich najbliższych, w dwóch przypadkach wszczęto procedurę NK, w dwóch przypadkach złożono wnioski do sądu o ograniczenie władzy rodzicielskiej, w jednym przypadku skierowano dziecko z matką do Domu Samotnej Matki, w jednym przypadku wzmożono pracę socjalną, udzielono poradnictwa socjalnego i psychologicznego. W celu monitorowania losów dzieci, w pięciu przypadkach sprawdzano stan bezpieczeństwa domowników poprzez przeprowadzanie wizyt przez pracowników socjalnych oraz funkcjonariuszy Policji. Efektem monitorowania losów dzieci była poprawa zachowania dzieci dzięki terapii psychologicznej, współpraca z ustanowionym kuratorem sądowym, ograniczenie władzy rodzicielskiej wobec rodziców stosujących przemoc.

W celu realizacji zadań dotyczących wzmocnienia opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą podejmowano współpracę z Komendą Powiatową Policji w Wołominie (2 przypadki), służbą zdrowia (3), sądem (5) oraz PCPR (6). W badanych sprawach prowadzonych w okresie pandemii COVID-19, pracownicy socjalni przeprowadzili wywiady środowiskowe telefonicznie, przy czym w dwóch przypadkach wezwano Policję z uwagi na agresywne zachowanie rodzica. Grupy robocze wykonując zadania w zakresie rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w badanych sześciu przypadkach dokumentowały wszystkie działania podejmowane wobec rodzin, w których dochodziło do przemocy oraz efekty tych działań (m.in. w zakresie monitorowania działań przez dzielnicowego).

Z analizy dokumentacji wszystkich sześciu spraw objętych szczegółowym badaniem wynika, że OPS poprawnie udzielił natychmiastowej pomocy, o której mowa w art. 47 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej. We wszystkich badanych sprawach w wyniku podjęcia działań interdyscyplinarnych uzyskano efekt odzyskania przez osoby korzystające z pomocy równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie.

(akta kontroli tom III str. 161-179)

2.3. Dyrektor wyjaśniła, że w latach objętych kontrolą nie zdiagnozowano potrzeby udzielenia pomocy w uzyskaniu mieszkania, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

(akta kontroli tom IV str. 441)

2.4. W okresie objętym kontrolą do OPS wpłynęły 1649 wnioski w sprawach dotyczących objęcia dziecka pomocą w zakresie dożywiania⁵¹, w tym 1598 rozpatrzono pozytywnie, a 51 negatywnie.

Badanie sześciu losowo wybranych decyzji administracyjnych⁵² dotyczących ww. spraw wykazało, że we wszystkich przypadkach decyzje zostały wydane⁵³ na wniosek

⁵⁰ W każdym z lat 2019-2021 kontrolą objęto dokumentację 2 osób.

⁵¹ 624 wnioski w 2019 r., 504 w 2020 r., 309 w 2021 r. oraz 212 wniosków w I połowie 2022 r.

⁵² Dwie decyzje administracyjne wydane przed ogłoszeniem w Polsce stanu epidemii COVID-19 (przed 20 marca 2020 r.), dwie decyzje wydane po tym dniu oraz dwie decyzje odmowne.

⁵³ Decyzje wydawane z upoważnienia Burmistrza Wołomina w sprawie wydawania i podpisywania decyzji, w zakresie zadań własnych i zleconych z zakresu pomocy społecznej.

rodziców lub opiekunów, w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023. Wszystkie wydane decyzje poprzedzono przeprowadzeniem wywiadu środowiskowego, zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego⁵⁴ oraz art. 107 ustawy o pomocy społecznej. W dwóch decyzjach wydanych w okresie przed ogłoszeniem stanu epidemii przyznano świadczenia z pomocy społecznej w formie posiłku (obiadu) dla dzieci w stołówce szkolnej oraz dla rodzica lub opiekuna w stołówce Policji. W dwóch decyzjach wydanych w okresie pandemii COVID-19, przyznano świadczenie w formie specjalnego zasiłku celowego na zakup żywności. Świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności przekazywano na rachunek bankowy rodzica i nie sprawdzano, czy środki te były faktycznie przeznaczone na żywność dla dzieci lub osób uprawnionych. OPS przyznając świadczenie pieniężne na zakup żywności uwzględniał potrzeby wszystkich członków rodziny, w tym również dzieci nieuczęszczających do placówek oświatowych. Osoby, którym przyznano ww. pomoc spełniały kryterium dochodowe⁵⁵, zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej w Wołominie⁵⁶. W dwóch objętych badaniem przypadkach odmówiono przyznania świadczenia niepieniężnego z pomocy społecznej w formie pokrycia kosztów posiłku (obiadu) dla dzieci w szkole, z uwagi na przekroczenie⁵⁷ ustawowego kryterium dochodowego.

Wszystkie badane decyzje wydano terminowo (zgodnie z art. 35 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁵⁸), w okresie od 7 do 22 dni od dnia złożenia wniosku. Zawierały one wymagane elementy, określone przepisami Kpa (art. 107 § 1 i 3), a także pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym (art. 127 § 1 Kpa) oraz o konieczności niezwłocznego poinformowania OPS o każdej zmianie w sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej (art. 109 ustawy o pomocy społecznej).

(akta kontroli tom II str. 258-259, tom III str. 92-110)

Dyrektor wyjaśnił, że w związku z nauką zdalną w czasie trwania pandemii COVID-19 dzieci do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej oraz uczniowie do czasu ukończenia szkoły podstawowej lub ponadgimnazjalnej otrzymywali świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności (zasiłek celowy). Pomoc tę realizowano i monitorowano przy współpracy pracowników socjalnych i pedagogów szkolnych.

(akta kontroli tom III str. 81-83)

2.5. W okresie objętym kontrolą liczba rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze wyniosła: w 2019 r. - 295 rodzin, w 2020 r. - 287, w 2021 r. - 213, w 2022 (I poł.) - 123.

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację czterech rodzin⁵⁹, którym takiej pomocy udzielono. W trzech przypadkach informację o problemach rodziny uzyskano z wywiadu środowiskowego prowadzonego wobec osób lub rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, a w jednym przypadku poprzez kontakt z placówką oświatową. Pierwsze formy wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej w analizowanych czterech sprawach zapewniono odpowiednio 11, 8, 9 i 9 dnia od dnia powzięcia przez OPS informacji o zaistniałej potrzebie. Katalog form pomocy był dostosowywany do potrzeb

⁵⁴ Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. poz. 893), które uchylilo z dniem 15 listopada 2021 r. rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1788).

⁵⁵ Dochód osoby w rodzinie nie przekraczał 150% wartości kryterium dochodowego, ustalonego zgodnie z art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej, tj. kwoty 792 zł.

⁵⁶ Uchwała Nr VII-53/2019 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 6 maja 2019 r. w sprawie zwrotu wydatków za świadczenia w związku z wieloletnim rządowym programem „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023.

⁵⁷ Przekroczenie dochodu o 264 zł i 792 zł.

⁵⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 2000, dalej: Kpa.

⁵⁹ W tym dwóch, w przypadku których dziecko zostało czasowo umieszczone poza rodziną.

i występujących w rodzinie problemów. We wszystkich przypadkach pracownicy socjalni przeprowadzili analizę sytuacji rodziny oraz wywiad środowiskowy, co było zgodne z art. 8 ust. 1 i art. 11 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny, w dwóch przypadkach rodziny były objęte nadzorem kuratora. W dwóch przypadkach, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, kierownik sekcji ds. pomocy środowiskowej OPS przydzielił rodzinie asystenta rodziny, który opracowywał i realizował plan pracy z rodziną, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny. We wszystkich przypadkach udzielono rodzinom pomocy prawnej i psychologicznej w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, zorganizowano też pracę z rodziną, indywidualne terapie dla rodziców, udzielono konsultacji i poradnictwa socjalnego dotyczącego przezwyciężania trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Nie było przypadków odmowy pracy z rodziną. Spośród czterech analizowanych spraw, pierwsza z nich (wszczęta 31 stycznia 2020 r.) została zakończona 5 maja 2020 r. w wyniku uzyskania prawidłowego funkcjonowania rodziny (znaczną poprawa zachowania dziecka i naprawienie wspólnych relacji rodzinnych). Pozostałe trzy sprawy były w toku.

(akta kontroli tom III str. 161-179)

2.6. Dyrektor wyjaśnił, że OPS nie udzielał wsparcia dziennego i nie zajmował się kierowaniem dzieci do placówek wsparcia dziennego, znajdujących się na terenie gminy Wołomin z powodu braku zdiagnozowania takich potrzeb. OPS nie udzielał również wsparcia w formie rodziny wspierającej z uwagi na brak zgłoszeń ze środowiska, jak również z sądu, wskazujących na konieczność objęcia rodzin tego rodzaju wsparciem. Osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebowała wsparcia w funkcjonowaniu w życiu codziennym, proponowano usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, pobyt w Dziennym Domu „Senior+”, a w przypadkach osób tego wymagających – usługi opiekuńcze lub pobyt w domu pomocy społecznej. Gmina Wołomin posiadała w swoich zasobach mieszkania komunalne oraz socjalne.

(akta kontroli tom IV str. 441-442)

2.7. W okresie objętym kontrolą wpłynęły trzy wnioski matek z dziećmi oraz kobiet w ciąży z terenu gminy Wołomin o skierowanie do domu samotnej matki⁶⁰. Ośrodek zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 stycznia 2022 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży⁶¹ kompletował dokumenty stanowiące podstawę do wydania decyzji administracyjnej i w terminie do 14 dni od dnia wpływu wniosku przesyłał je do Starosty Powiatu Wołomińskiego, prowadzącego dom samotnej matki. Po wysłaniu dokumentacji do Starosty OPS nie był powiadamiany o dalszym procedowaniu spraw. Wydane decyzje przesyłane były jedynie do domu samotnej matki i do adresata. Ośrodek nie był informowany o rozstrzygnięciach zawartych w decyzjach starosty (np. przyznany okres pobytu w domu samotnej matki, ustalenie wysokości opłaty za pobyt). Dyrektor PCPR w Wołominie wyjaśnił, że w 2022 r. wpłynęły trzy wnioski osób pochodzących z Wołomina, wraz z niezbędną dokumentacją przygotowaną przez OPS. Wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie i zostały wydane decyzje kierujące osoby zainteresowane i ich dzieci do domu samotnej matki. Z uwagi na fakt, że w domu były wolne miejsca, osoby te zostały tam skierowane od razu i nie musiały oczekiwać na wolne miejsce. Ponadto osoby te uzyskały w OPS pomoc socjalną, psychologiczną oraz finansową w formie zasiłku na zakup żywności i posiłków dla dzieci.

(akta kontroli tom IV str. 9-20)

---

⁶⁰ Wszystkie w 2022 r.

⁶¹ Dz. U. poz. 150.

2.8. W okresie 2019–2022 (I poł.) OPS wydał 76 decyzji⁶² przyznających pomoc w formie skierowania do Dziennego Domu „Senior+”.

Szczegółowym badaniem objęto cztery decyzje⁶³ o skierowaniu do Dziennego Domu „Senior+”. Decyzje zostały wydane na podstawie kompletnej dokumentacji, w tym wywiadu środowiskowego, przy jednoczesnym spełnieniu przez wnioskodawców warunków do skorzystania ze wsparcia. Występujące w badanych sprawach okoliczności uzasadniały przyznanie wnioskowanej pomocy. Decyzje wydano w terminach miesięcznych, zgodnych z art. 35 Kpa, wszystkie zawierały elementy określone w art. 107 § 1 i § 3 Kpa, a także pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym, zgodnie z art. 127 § 1 Kpa oraz o konieczności niezwłocznego poinformowania OPS o każdej zmianie sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która wiąże się z podstawą przyznania świadczenia lub ponoszenia odpłatności (art. 109 ustawy o pomocy społecznej).

(akta kontroli tom IV str. 1-8)

W 2019 r. Dyrektor OPS⁶⁴ odmówił jednej osobie skierowania do Dziennego Domu „Senior+”. Po zaskarżeniu ww. decyzji do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, a następnie do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, WSA umorzył postępowanie w sprawie skargi złożonej na orzeczenie SKO, utrzymujące w mocy zaskarżoną decyzję. W 2020 r. decyzją Burmistrza przeprowadzono postępowanie administracyjne, w wyniku którego wydana została tej samej osobie decyzja o skierowaniu do Dziennego Domu „Senior+” od dnia wydania decyzji.

(akta kontroli tom II str. 178, 484-487)

2.9. W latach 2019-2022 (I poł.) obowiązywała uchwała nr XXVIII-132/2016 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 27 października 2016 r. w sprawie ponoszenia odpłatności za świadczenia realizowane w formie pobytu w Dziennym Domu „Senior-Wigor” w Wołominie⁶⁵. Zgodnie z tą regulacją, średni miesięczny koszt pobytu dla osoby kierowanej ustalał Burmistrz Wołomina w oparciu o wysokość kosztów utrzymania podopiecznych z roku poprzedniego, powiększony o prognozowany wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej na dany rok, podzielony przez liczbę miejsc oraz liczbę miesięcy funkcjonowania Domu w roku poprzednim. Uchwała przewidywała ustalanie wysokości opłaty za pobyt w dziennym domu pomocy w zależności od dochodu osoby lub rodziny korzystającej z pomocy. Ponadto zarządzeniami Burmistrza Wołomina ustalano średni miesięczny koszt pobytu w dziennym domu pomocy na dany rok⁶⁶. W okresie objętym kontrolą liczba decyzji o skierowaniu do dziennego domu pomocy wyniosła: 22 w 2019 r., 19 w 2020 r., 17 w 2021 r. i 17 w 2022 r. (I poł.).

Szczegółowym badaniem objęto cztery decyzje⁶⁷ o skierowaniu do Dziennego Domu „Senior+”. Wszystkie decyzje wydane zostały w oparciu prawidłowo naliczony dochód na osobę oraz poprawnie określono w nich wysokość ponoszonych opłat. Jedna decyzja⁶⁸ została zmieniona w zakresie ustalenia wysokości odpłatności za pobyt w domu na podstawie art. 51 b ust. 5 ustawy o pomocy społecznej⁶⁹. Decyzje wydano w terminach zgodnych z art. 35 Kpa. Decyzje zawierały wymagane elementy

⁶² W latach 2019-2022 (I poł.) wydano odpowiednio: 22, 19, 18 i 17 decyzji.

⁶³ Decyzje: OPS.DPŚ.5121.2022, OPS.DPŚ.5121.31.2021, OPS.DPŚ.5121.173.2020, OPS.DŚŚ.8227.4.2019.

⁶⁴ Na podstawie upoważnienia Burmistrza Wołomina.

⁶⁵ Zmieniona uchwałą nr LI-93/2022 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 9 czerwca 2022 r. zmieniającą uchwałę w sprawie ponoszenia odpłatności za świadczenia, ustalającej zasady ponoszenia odpłatności za świadczenia realizowane w formie pobytu w Dziennym Domu „Senior+”.

⁶⁶ Zarządzenia Burmistrza Wołomina w sprawie ustalenia średniego miesięcznego kosztu pobytu w Dziennym Domu „Senior+” w Wołominie (nr 102/2018 z 19 marca 2018 r. - na 2018 r., nr 47/2019 z 6 marca 2019 r. na 2019 r.; nr 84/2020 z 10 marca 2020 r. - na 2020 r.; nr 78/2022 z 22 marca 2022 r. - na 2022 r.).

⁶⁷ Decyzje: OPS.DPŚ.5121.2022, OPS.DPŚ.5121.31.2021, OPS.DPŚ.5121.173.2020, OPS.DŚŚ.8227.4.2019.

⁶⁸ OPS. DŚŚ.8227.4.2019 ŚDS.

⁶⁹ Zwolnienie z opłat dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

określone w art. 107 § 1 i 3 Kpa, a także pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym, zgodnie z art. 127 § 1 Kpa.

(akta kontroli tom II str. 178)

2.10. W okresie objętym kontrolą liczba procedur „Niebieskie Karty”, wszczętych przez pracowników socjalnych OPS wyniosła: 23 w 2019 r., w tym 7 kart dotyczących dzieci; 13 w 2020 r., w tym cztery karty dotyczące dzieci; 14 w 2021 r., w tym 9 kart dotyczących dzieci oraz 7 w 2022 r. (I poł.), w tym trzy karty dotyczące dzieci.

Szczegółowym badaniem objęto losowo wybrane trzy⁷⁰ sprawy dotyczące przemocy w rodzinie. Żadna z osób nie posiadała wcześniej NK. Ustalono, że we wszystkich przypadkach formularz „Niebieska Karta – A” wypełniono w obecności osoby, co do której istniało podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie (w tym jeden przypadek dotyczył niemowlęcia, wypełnienie formularza odbyło się w obecności jego matki), co było zgodne z § 2 ust. 1 i § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”⁷¹. Rozmowę z dwiema osobami, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie, przeprowadzono w punkcie konsultacyjnym w obecności psychologa. Zgodnie z § 11 rozporządzenia NK, pracownik socjalny we wszystkich trzech badanych sprawach zdiagnozował sytuację i podjął wszystkie niezbędne działania. W dwóch przypadkach udzielono kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy m.in. psychologicznej, prawnej, socjalnej. W jednym przypadku niezwłocznie udzielono pomocy dziecku dotkniętemu przemocą w rodzinie poprzez odizolowanie ojca dziecka i zapewnienie bezpieczeństwa dziecku. We wszystkich badanych przypadkach przeprowadzono rozmowy z osobami, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy oraz poinformowano o możliwości podjęcia leczenia lub terapii oraz udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. We wszystkich przypadkach objętych badaniem OPS posiadał wiedzę o zastosowaniu wobec sprawcy przemocy w rodzinie środków zapobiegawczych, karnych i probacyjnych.

Wypełnione formularze „Niebieska Karta – A” zostały przekazane do przewodniczącego ZI w terminie od jednego do trzech dni. We wszystkich przypadkach nastąpiło zakończenie procedury NK z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie. O zakończeniu procedury NK decydował ZI, natomiast pozostałe podmioty uczestniczące w pracach grup roboczych były o tym informowane pisemnie.

(akta kontroli tom IV str. 45-48)

2.11. Szczegółowym badaniem objęto program osłony pn. „Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Wołomin”, edycja 2017-2019 oraz edycja 2020-2025. Celem głównym Programu było stworzenie systemu skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu zmniejszenia rozmiaru zjawiska przemocy, zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie (edycja 2017-2019) oraz rozbudowa i wzmacnianie sieci efektywnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (edycja 2020-2025). Adresatami Programów byli mieszkańcy gminy Wołomin, osoby doświadczające przemocy w rodzinie (w tym dzieci, współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych), osoby starsze, osoby niepełnosprawne, sprawcy przemocy w rodzinie, świadkowie przemocy oraz osoby, instytucje, podmioty zajmujące się profesjonalnie udzielaniem wsparcia społecznego. Realizatorami Programów były: OPS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wołominie, Zespół Interdyscyplinarny ds.

⁷⁰ Jedna sprawa dotyczyła niemowlęcia w wieku 1 miesiąca (2019 r.) oraz dwie sprawy osób dorosłych (z 2020 r. i 2021 r.).

⁷¹ Dz. U. Nr 209, poz. 1245; dalej: rozporządzenie NK.

Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Wołominie, Policja, Sąd Rejonowy w Wołominie, PCPR, gminne i powiatowe placówki oświatowo-wychowawcze, gminne placówki kultury, placówki ochrony zdrowia działające na terenie gminy, organizacje pozarządowe, instytucje kościelne oraz inne instytucje i organizacje prowadzące działalność w obszarze realizacji Programów.

Źródłem finansowania Programów były środki własne gminy Wołomin. W 2019 r. planowana wysokość środków wyniosła 15,6 tys. zł (wykonanie 15,5 tys. zł), w 2020 r. planowano 6,7 tys. zł (wykonano 6,7 tys. zł); w 2021 r. planowano 7,8 tys. zł (wykonano 7,7 tys. zł).

Monitorowanie Programów polegało na sporządzaniu corocznych sprawozdań z ich realizacji, składanych do 31 marca każdego roku Burmistrzowi Wołomina przez Przewodniczącego ZI. Wszyscy realizatorzy Programów przesyłali do ZI, jako zespołu wdrażającego, informacje z zakresu realizowanych działań. OPS został wyznaczony jako podmiot składający sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji, które składał corocznie Burmistrzowi Wołomina.

Celami szczegółowymi wyznaczonymi dla OPS w programie na lata 2017-2019 były: poprawa współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi działania służące zapobieganiu przemocy w rodzinie oraz ochronie ofiar przemocy, wzrost skuteczności realizowanych działań poprzez łączenie zasobów, wymiana informacji, zwiększenie spektrum oddziaływania, profesjonalizacja kadry, instytucji i organizacji działających w obszarze zapobiegania przemocy w rodzinie oraz ochronie ofiar przemocy, zwiększenie skuteczności prowadzonych oddziaływań, zapewnienie bezpieczeństwa ofiarom przemocy i kompleksowa poprawa sytuacji osób doznających przemocy w rodzinie, zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie poprzez bieżące monitorowanie działań sprawców przemocy, działania ukierunkowane na systematyczny spadek liczby rodzin objętych procedurą NK, w tym szczególnie ponowne wszczynanych procedur w tej samej rodzinie, wzrost świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie, wzrost wrażliwości społeczności lokalnej na sygnały mogące świadczyć o przemocy domowej oraz wzrost świadomości społecznej na temat różnych rodzajów przemocy.

Celami wyznaczonymi dla Ośrodka w programie na lata 2020-2025 były: działania uprzedzające (diagnozujące, informacyjne, edukacyjne), kierowane do ogółu społeczeństwa, a także osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie, podejmowane w ramach profilaktyki, ukierunkowane na promocję zdrowej rodziny, reprezentującej ogólnie pozytywne wartości i styl życia, zapobieganie przemocy w rodzinie, działania interwencyjne skierowane do osób doznających przemocy (działania wspierające) i osób stosujących przemoc w rodzinie (działania pouczające i izolujące), działania wspierające kierowane do ofiar przemocy (psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne i inne) oraz działania korekcyjno-edukacyjne kierowane do sprawców przemocy w rodzinie.

Wszystkie zadania przypisane OPS do realizacji w latach 2019-2022 (I poł.) były realizowane zgodnie z postanowieniami Programów.

(akta kontroli tom III str. 461-563, tom IV str. 26-31)

Ze sprawozdania z realizacji Programu za 2019 r. wynikało, że wzrosła liczba procedur NK, wszczętych przez przedstawicieli policji i oświaty, liczba postępowań przygotowawczych wszczętych z art. 207 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny⁷² oraz przesłanych do sądu aktów oskarżenia. Liczba rozdanych ulotek oraz przeprowadzone szkolenia, konferencje i debaty społeczne poszerzyły wiedzę wśród społeczności lokalnej i przedstawicieli instytucji pomocowych na temat celów

⁷² Dz.U. z 2022 r. poz. 1138, ze zm.

Programu. Zwiększyła się liczba osób, które korzystały ze wsparcia specjalistów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy. W 2019 r. odbyły się dwa szkolenia dla członków ZI i grup roboczych. W szkoleniach brali udział przedstawiciele różnych instytucji wchodzących w skład grup roboczych.

Ze sprawozdania z realizacji Programu za 2020 r. wynikało, że spotkania ZI odbyły się 10 razy, zgodnie z założeniami Programu. Zorganizowano trzy szkolenia dla członków ZI, nie odbyły się natomiast szkolenia dla kadry przedszkoli z powodu pandemii COVID-19. Osoby doświadczające przemocy miały dostęp do grup wsparcia i innych specjalistów za pośrednictwem drogi elektronicznej i telefonicznej. Nie odbywały się posiedzenia rad pedagogicznych, dotyczące problemu przemocy w rodzinie, nie odbyła się debata dotycząca problemu przemocy w rodzinie oraz spotkania informacyjne o zjawisku przemocy kierowane do seniorów, co również było spowodowane pandemią. Pracownicy socjalni i funkcjonariusze Policji rozpowszechniali materiały informacyjne dotyczące zjawiska przemocy poprzez ich zamieszczanie na stronach internetowych OPS i Policji oraz w trakcie bezpośrednich rozmów z podopiecznymi. Przekazywano również informacje dotyczące aplikacji „Twój Parasol”, które były przesyłane bezpośrednio do osób dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie. Ze względu na pandemię w 2020 r. nie odbyły się lekcje prawa w sądzie rejonowym dla uczniów szkół z terenu miasta i gminy Wołomin. Pomimo ograniczeń przedstawiciele instytucji wskazanych w Programie współpracowali ze sobą, wymieniali informacje na temat rodzin dotkniętych przemocą i reagowali na sygnały mogące świadczyć o występowaniu zjawiska przemocy w rodzinie.

Ze sprawozdania z realizacji Programu za 2021 r. wynikało, że spotkania Zespołu odbywały się zgodnie z założeniami Programu, w grupach roboczych brali udział wszyscy przedstawiciele powołanych do tego instytucji, odbyły się szkolenia dla kadry przedszkoli związane ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. W 8 placówkach oświatowych zorganizowano rady pedagogiczne poświęcone tematyce procedury NK, osoby dotknięte przemocą i stosujące przemoc miały dostęp do specjalistów i grup wsparcia. Odbyło się spotkanie informacyjne kierowane dla seniorów, dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie oraz kampania społeczna dla mieszkańców Wołomina.

(akta kontroli tom III str. 461-563, tom IV str. 26-31)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie realizację przez Ośrodek zadań z zakresu udzielania pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19.

OPS zapewnił prawidłowe wsparcie osobom i rodzinom przeżywającym trudności, w tym rozpoznanie ich potrzeb i problemów, dożywianie dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, kompletowanie i przekazywanie dokumentów dotyczących umieszczenia osób potrzebujących w domu samotnej matki, realizowanie zadań w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Wołomin. Ponadto prawidłowo udzielano poradnictwa i specjalistycznej pomocy psychologicznej w ramach pomocy interwencyjnej świadczonej wobec osób będących w kryzysie.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 28 października 2022 r.

Kontroler
Renata Szczęch
doradca prawny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie
Dyrektor

Z up.

.....
podpis

.....
podpis

p.o. Wicedyrektora